

Mici mizerii cotidiene

Premiera absolută cu **Noaptea asta nu câștigă nimeni** a însemnat și prima montare a unui text dramatic de Mircea Radu Iacoban pe scena Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani. Într-o adaptare radiofonică, piesa a fost prezentată, cu câteva luni în urmă la Radio Moldova-România. Se pare că, până la sfârșitul actualei stagiuni, același text va înregistra premiera la Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București și la Teatrul de Stat din Oradea.

Este o piesă incomodă despre niște adevăruri incomode, cunoscute de toată lumea, intrate în obișnuința cotidianului și, de aceea, acceptate (cu dezamăgire, de lehamite, cu invective – dar acceptate) de o neliniștitoare majoritate a trăitorilor contemporani; acceptate așa cum accepți (că n-ai încotro!) o calamitate. Când e vorba însă de o calamitate socială, acceptul devine primejdios. Mircea Radu Iacoban își asumă riscul de a numi câteva din aceste evidente primejdiioase; și se oprește la cele mai (aparent) neînsemnate.

Riscul amintit constă în faptul că unii și alții se vor simți deranjați, ori chiar amenințați de o posibilă (teoretic) rechemare a unor astfel de „mărunțișuri” către o matcă a normalizării, care le-ar tulbura confortul abia dobândit. Este motivul pentru care am socotit piesa incomodă. Nemulțumiții vor bombăni: „E o piesă politică, o piesă direcționat politică, ascunsă în spatele unor situații vădit șarjate”.

Acuza se poartă și este foarte des folosită.

Autorul își subintitulează lucrarea, cu un rictus amar, „težno-melo-dramă cu muzică”. Putea să-i spună, la fel de bine, și „težno-melo-dramă cu cântec”; pentru că povestea, dar mai ales „song”-urile sunt, într-adevăr, „cu cântec”. Părăsind, cu o singură abatere, făgașul pseudocomediei lirice, care l-a consacrat ca dramaturg al sufletelor neliniștit-sensibile, Mircea Radu Iacoban ni se înfățișează, în **Noaptea asta nu câștigă nimeni**, ca un observator sarcastic al sufletului omenesc agasat de mizerii mărunte, dar teribil de abrazive. Șarjează, e

NOAPTEA ASTA NU CÂȘTIGĂ NIMENI de Mircea Radu Iacoban ● **TEATRUL „MIHAI EMINESCU”** din BOTOȘANI ● Data reprezentației: 4 noiembrie 2001 ● Regia: Ion Cibotaru ● Scenografia: Mihai Pastramagi ● Muzica: Radu Ștefan și Silviu Roșca ● Euritmia: Bogdan Muncaciu și Manuela Pușcașu ● Distribuția: Violeta Afrăsinei (Lena), Florita Rusu (Femeia cu copilul), Ion Apostoliu (Călătorul), Mihai Păunescu (Psihiatrul, Numismatul), Florin Aionitoaie (Curtezanul), Valentina Popa (Fata), Remus Archip (Jack), Traian Andrii (Șeful), Dragoș Radu (Copilul), Ludmila Filip (Șeful poliției), Florin Iftodi (Vocea soțului) ș.a.

adevărat. Călătorul 5 (Psihiatrul, Numismatul), de pildă, este, nu încapă îndoială, gravat cu un stilet bont, menit să caricaturizeze; caricaturizată e și reacția Șefului la harababura declanșată de Lena. Pot fi produse și alte trimiteri. Dar prezența în jurul căreia se învârtesc, pe orbite rotunde, alungite sau turtite, toate celelalte personaje rămâne una de diafană și măhnită frumusețe, deloc șarjată – Lena. Ea e „abaterea” mai sus semnalată. Între atâtea semicaractere și noncaractere, ea e OMUL. Nu învingătorul. Omul, pur și simplu, cel care-și merită numele. Dispunând de un asemenea caracter-pilon, piesa stă în picioare.

Premiera absolută de la Botoșani este un spectacol reușit. Regizorul Ion Cibotaru a ales calea unei lecturi scenice directe, „ortodoxe”, neambicionând soluții sofisticate, care ar fi complicat receptarea semnalului plecat dinspre scenă spre sală. Și-a concentrat întreaga atenție asupra diferențierii caracterologice clare a personajelor, lucru absolut necesar în definirea relațiilor dintre ele. A întâmpinat aici unele dificultăți, din cauza eterogenității valorice a distribuției, neajuns pe care nu l-a putut estompa decât parțial. Este motivul pentru care trecerea în notă parodică a întâmplării scenice a apărut insuficient pregătită. l-au reușit, în schimb, fără excepție, scenele „de grup”, song-urile transformându-se în momente vivante de bun efect plastic și dramatic.

Spectacolul rezistă însă, cu deosebire, prin două prezențe de maximă împlinire. Prima dintre ele este scenografia semnată de Mihai Pastramagi, nume din ce în ce mai frecvent întâlnit pe afișe. Ceea ce se spune în textul lui M.R. Iacoban se vede, surprinzător de expresiv și de

consistent, în cadrul tridimensional al reprezentației. Un imens tunel-colector, cu ramificații-afluent și cu „lumi-nița” de la extremitatea pierdută în fundul scenei (un ecran translucid, în spatele căruia tronează umbra Șefului), găzduiește traficul alert, desuheat sau calculat-solemn al unei faune pestrițe, așa cum e cea întâlnită pe orice peron de gară. Într-un prim-plan lateral, oficiul doamnei de la Informații, locul care focalizează întâmplările și, în egală măsură, atenția sălii. O lumină ciudată, aproape astrală, contribuie la comunicarea stării de învăluitoare neliniște incitantă. În acest univers cenușiu, neprimitor, singurele pete de culoare, și ele zgârcit împărțite, sunt aduse de vestimentația călătorilor, croită neglijent din materialul cel mai ieftin sau din stoffe bănuite fine, lucrate însă cu desăvârșit prost-gust. De multă vreme n-am avut prilejul să constatăm o atât de atentă punere de acord a decorului și a costumelor cu ceea ce reprezintă esența textului dramatic.

A doua prezență, decisivă pentru impresia favorabilă cu care am plecat de la premiera botoșăneană, este cea a interpretei rolului central, Lena. Actrița inexplicabil exilată lungi perioade de timp doar în roluri episodice sau nesemnificative, Violeta Afrăsinei a găsit, cu regularitate, căi de transformare a unor astfel de partituri palide în demonstrații de virtuozitate artistică. Prestația ei în Lena, rol complex, cu dificile treceri dintr-o stare sufletească în alta, atrage și încântă; rând pe rând indiferentă, cochetă, îngrijorată, agasată, ironică (ba chiar sarcastică), tandră, obosită, măhnită, actrița se menține, din primul până în ultimul minut al reprezentației, în centrul atenției noastre. Contribuie la o

asemenea performanță, râvnită de toți actorii, distinsa ei ținută scenică și, cu deosebire, eleganța neostentativă a frazării, ca și știința de a încărca fiecare replică și fiecare cuvânt cu sensul lor exact și întreg.

Programul de sală ne informează că în același rol a fost distribuită și o altă actriță a ansamblului botoșănean,

Daniela Bucătaru, pe care n-am avut însă prilejul s-o vedem la lucru.

Mai menționăm, din distribuția spectacolului, contribuțiile aparținând actorilor Ion Apostoliu – Călătorul, rol clădit cu molipsitoare vervă și cu umor de calitate, Mihai Păunescu – Psihiatrul și Numismatul (fără a înțelege de ce, în cea de a doua

ipostază, personajul apare deghizat în zeul Neptun), Valentina Popa – Fata și, încă o dată, euritmia song-urilor, realizată de Bogdan Muncaciu și de Manuela Pușcașu. A fost consemnat, cu același prilej, și un debut în profesiune: Ludmila Filip, în Șeful poliției.

Constantin Paiu

Formulă verificată

UȘA ÎNCHISĂ de J. Graham Reid. Traducerea: Fodor Réka ● TEATRUL DE STAT din ORADEA, Trupa „Szigligeti” ● Data reprezentației: 7 noiembrie 2001 ● Regia și ilustrația muzicală: Vlad Massaci ● Scenografia: Florina Bellinda Birea ● Distribuția: Kovács Levente (Victor Donelly), Firtos Edit (Doreen Donelly), Kovács Enikő (Doamna Courtney), Medgyesfálvy Sándor (John „Slabber” McCoy), Dobos Imre (Domnul Patterson), Csiky Ibolya (Doamna McCoy), Giacomello Róbertó (Gunner), Szotyori József (Soopy), Kiss Csaba (Spud).

Text valoros, dificil, de acută problematică, urmărind, pe de o parte, antinomia dintre curaj și lașitate și, pe de alta, ravagiile pe care le produce violența într-o socie-

tate dezbinată de un interminabil conflict confesional, **Ușa închisă** i-a prilejuit regizorului Vlad Massaci în 1998, la Piatra Neamț, un izbutit spectacol. Invitat să monteze aceeași

piesă la Secția maghiară a Teatrului de Stat din Oradea, Vlad Massaci a pornit de la aceleași ipoteze care au stat la baza primei versiuni, și anume că spectacolul poate interesa prin sublinierea dramatismului întâmplărilor, prin claritatea evenimentelor înfățișate, prin condiția personajelor, prin semnificațiile cu care acestea sunt înzestrate. Regizorul și-a verificat la Oradea corectitudinea susmenționatei ipoteze. Practic, gramatica noii montări e foarte puțin modificată în raport cu cea a montării inițiale, cel puțin la nivelul sintaxei. Matricea spectacolului e preponderent realistă, descifrării sensurilor textului Vlad Massaci asociindu-i o teatralitate derivată dintr-o suită de mijloace dintre care scurtele inserturi de extracție brechtiană și o anume detașare ironică sunt cele mai percutante. Sunt elemente care izbutesc să sensibilizeze spectatorul, să-i solicite luciditatea; în plus, ele par a fi impuse de necesitatea interioară a textului, „legând” ceea ce, la lectură, lăsa loc primejdiei fragmentarismului și monotoniei.

Dacă mizanscena nu i-a ridicat prea mari probleme, exercițiul de recapitulare dovedindu-se reușit, dificultățile pe care Vlad Massaci a trebuit să le depășească au fost cele ale lucrului cu actori familiarizați cu un alt stil de teatru și care joacă într-o limbă necunoscută celui chemat să-i dirijeze. Deși nu cred că am avut șansa de a asista la cea mai bună reprezentație, un public mai puțin cultivat determinându-i uneori pe interpreți să îngroașe tușele ironice, am putut totuși deduce că aceștia formează o echipă omogenă, cu joc mobil și cu respect pentru cuvântul rostit pe scenă. Altfel spus, Vlad Massaci a câștigat și bătălia cu morfologia montării. Iar cum omogenitatea nu

În prim-plan, Kovács Levente